

'IK WEIGER ME TE SCHAMEN VOOR MIJN VADER'

Tijdens de Tweede Wereldoorlog dienden ongeveer 25.000 Nederlanders de Waffen-SS. Nederland leverde daarmee meer manschappen aan deze militaire tak van de SS dan enig ander land in Noordwest-Europa. Wie waren zij en waarom meldden ze zich bij de SS? En ook: wat doet het met een kind als je vader zo'n keuze maakt? In het boek *Vader zat bij de SS*, dat deze week verschijnt, vertellen negen van hen hun persoonlijke verhaal. Zoals Peter Kistemaker.

P

Peter Kistemaker: 'In mijn jeugd was ik veel alleen. Mijn vader had geen aandacht voor me en mijn moeder zat me op mijn huid. Zij was Duitse. Op school, in de Rivierenbuurt in Amsterdam, werd ik om die reden gepest. En niet alleen daarom, uiterlijk zat het ook niet mee. Mijn kleding klopte niet en mijn haar was geknipt alsof ik uit een klooster was weggelopen. Ik was ook nog eens een van de eersten met een bril. Brillenjood noemden ze me, wat ik achteraf, als kind van een Waffen-SS'er, best grappig vind.' >

TEKST
RICK BLOM
FOTOGRAFIE
PRIVÉARCHIEF

'Verbaal kon ik me goed tegen alle pesterij verweren, maar juist omdat ik vlijmscherp was met mijn tong, maakte ik de andere jongens pislinsk. En ik had de kracht van een fruitvlieg. Kregen ze me te pakken, dan was ik de lul. Dan was het weer hollen voor kleine Petertje. Ik moest omwegen maken door de buurt en door de bossen kruipen om op school te komen. Ze sloten me eens op in de kofferbak van een sloopauto en lieten me daar liggen. In het zwembad hielden ze me zo lang onder water dat ik bijna verzoop.' 'Laatst had ik het erover met de twee oudere kinderen uit de eerste relatie van mijn vrouw. Die hadden ook een kutjeugd. Vader en moeder waren gescheiden. De vader claimde hen, waardoor ze bij hem kwamen inwonen. Stiefmoeder was er een uit een verschrikkelijk sprookje. Ik zei: je kunt twee dingen doen. Je kunt je door zo'n jeugd kapot laten maken, of je zegt: fuck you, het maakt me sterker. Als je je laat afbre-

Peter Kistemaker met zijn moeder.

'ALS IEMAND DE KANS ZOU KRIJGEN DE GASKAMERS WEER TE INSTALLEREN, DAN IS HET MIJN MOEDER'

ken, geef je de mensen die daarvoor verantwoordelijk zijn de macht om dat te doen. Die maak je dan de baas over jezelf. Daar moet je nooit aan toegeven. Dat was altijd mijn leidraad in het leven en dat is het nog steeds. In die zin lijk ik als twee druppels water op mijn vader. Hij had een onverzettelijk karakter dat niet te breken was.'

Zonder werk

Zomer 1940. Henk Kistemaker, de vader van Peter, zit werkloos thuis. De jaren van economische crisis zijn amper voorbij, maar na de bezetting van Nederland door de Duitsers is het vinden van een baan er niet eenvoudiger op geworden. Henk heeft een mulodiploma op zak. Een avondopleiding tot scheepsradiotelegrafist en radiotechnicus kon hij door de oorlog net niet afmaken. Net als veel van zijn klasgenoten was hij bovendien al voor zijn eindexamen door Shell gecontracteerd als mobiele operator. Ook daar gaat met de inval van de Duitsers in mei 1940 een streep doorheen. Zeven maanden lang zit hij zonder werk.

Al een paar maanden na de bezetting begint de SS soldaten te rekruteren. Overal in de stad hangen posters met de oproep dienst te nemen als vrijwilliger. Henk denkt: alles beter dan niks doen. Hij is achttien en wil spanning en avontuur in het leven. Hij meldt zich aan voor een keuring bij de Waffen-SS, en wordt onmiddellijk aangenomen. In februari 1941 tekent hij voor de duur van de oorlog bij de Waffen-SS.

Peter (1956, kaal hoofd, 1,80 meter, bril, tatoeages op zijn armen): 'Hij was zich helemaal niet bewust van de dictatuur in Duitsland of van het antisemitisme. Ik denk dat hij pas met zijn opleiding bij de Waffen-SS geconfronteerd is met die denkbeelden van de nazi's. Met ideologie had hij niet zoveel, wél met de instelling van de Duitsers: *ordnung muss sein* en je doet wat je gezegd wordt.'

Na zijn opleiding in het Waffen-SS Ausbildungslager in Sennheim wordt Henk in juli 1941 overgeplaatst naar het Oostfront. Nog steeds achttien is hij als ze hem inzetten voor Operatie Barbarossa, de aanval van de Duitsers op de Sovjet-Unie. Aan het front doet hij dienst bij een MG42-machinegeweergroep die onderdeel uitmaakt van een volledig Duits regiment.

'Als klein kind zat ik bij mijn vader op schoot en vertelde hij enthousiast over zijn ervaringen in het leger,' zegt Peter. 'Alles wist ik over zijn periode bij de Waffen-SS. Ook de macabere dingen.

Ik was pas zes toen hij beschreef hoe een vriend van hem door zijn hoofd was geschoten. Door al die verhalen kreeg de dood voor mij een mystieke aantrekkingskracht. De onbegrijpelijkheid ervan intrigeerde mij.'

'Ik vond het prachtige, spannende verhalen. Het was ook fijn om even dicht bij mijn vader te zijn. Hij was een afstandelijke man. Normaal gesproken keek hij niet veel naar me om. Maar zat ie op zijn praatstoel, dan had ik hem voor mij alleen en luisterde ik ademloos naar wat hij zei. Geen idee had ik dat mijn vader vertelde over de foute kant van de oorlog. Dat besef kwam pas toen ik op de middelbare school zat.'

Geur van verrotting

Henk heeft het met zijn zoon over de geur van verrotting, artillerievuur, Russische infanterietroepen die brullend en schreeuwend de Duitse stellingen proberen aan te vallen, gillende paarden die gewond op het slagveld liggen, eindeloze colonnes krijgsgevangenen, de ijzige kou van de winter van 1942, een verwonding aan zijn hals door rondspattende granaatsplinters en later aan zijn knie, arm, hals en hoofd.

Met die verwonding had Kistemaker geluk, zegt hij later, want nadat ze hem van zijn stelling hebben weggevoerd, wordt hij eerst verpleegd in het Poolse Krakau en mag hij daarna op verlof in Nederland. Het regiment Germania waar hij deel van uitmaakte, wordt ondertussen aan het front door de Russen gedecimeerd. Van zijn compagnie van honderdvijftig man blijven

slechts twaalf manschappen en één officier over. Ook in zijn tijd bij de Pantserdivisie zijn er hevige gevechten. Tanks gaan verloren en vrienden van Kistemaker vinden de dood. De keren dat hij zelf doodsangst voelt, herinnert Henk zich goed. Na achterhoedegevechten rondom de steden Warschau en Boedapest volgt op 8 mei 1945 de capitulatie en wordt Kistemaker gevangengenomen door Amerikanen. Eenmaal terug in Nederland wordt hij gedetineerd in Kamp Amersfoort en tot vijf jaar cel veroordeeld. In 1948 krijgt hij als gevolg van de kroning van koningin Juliana gratie en is hij vrij. Nadien werkt hij als kassier in een garagebedrijf en daarna in een juwelierszaak. Later, als dat bedrijf door een groothandel wordt overgenomen, wordt hij chef boekhouder en procuratiehouder en weer later filiaalchef van een juwelierszaak in Alkmaar.

Peter groeit op met een vader die buiten het gezin om zwijgt over de oorlog en de eerste jaren daarna. Erover praten is onverstandig. Vertellen wat hij in die periode heeft gedaan, gaat niet. Dan zal niemand hem aannemen.

Ook Peter zwijgt over het verleden van zijn vader, zegt hij. 'Omdat hij me dat vroeg. Hij wilde niet het risico lopen dat ik zijn carrière om zeep zou helpen. Ik was loyaal. Hij was de man die thuis het brood binnenbracht, dus ik ging niet de hand bijten die ons voedde. Dat zou dom zijn geweest. Als kind was ik me daar al bewust van.'

'Pas in 1987, toen mijn vader 65 werd, ben ik vrijuit over hem gaan vertellen. Vanaf toen kreeg hij zijn AOW en zijn pensioen, dus financieel zat hij veilig. Er viel een last van mijn schouders. Eindelijk kon ik dat grote geheim delen. Vroegen ze op mijn werk hoe mijn ouders elkaar hadden leren kennen, dan zei ik ronduit dat dat in de oorlog was, toen hij bij de Waffen-SS zat. Vielen die bekken helemaal open. Vroegen >

De onderscheidingen van Henk Kistemaker, waaronder twee IJzeren Kruizen.

Waffen SS-commandant Alfred Grossrock bij een Panther 611-tank. Rechts enkele manschappen waaronder zich waarschijnlijk ook Henk Kistemaker bevindt.

ze ook nog of ik me daar niet voor schaamde. Hoezo, zei ik dan. Ík zat toch niet bij die Waffen-SS? Waarom zou ik me moeten schamen voor wat zijn beslissingen waren? Dat deed ik absoluut niet. Dat was zijn leven en ik had het mijne.' Thuis is Henk Kistemaker de baas. Hij is de man die de beslissingen neemt. Streng maar rechtvaardig, vindt Peter in retrospectief. Veel vrienden heeft Kistemaker niet. In contact met anderen legt hij de lat hoog. Als zijn vrouw tijdens een kort verblijf in een ziekenhuis een paar nieuwe vriendinnen maakt en ze met hen en hun mannen afspreekt, gaat Kistemaker twee keer mee, daarna niet meer. Die mannen zijn niet van zijn niveau, vindt hij.

Ook met zijn zoon heeft Kistemaker geen echte gesprekken. Het gaat alleen over de oorlog en over zijn andere passie: dieren. Vaak ook nog in combinatie met elkaar. 'Hij had het over de ziele paarden die de oorlog in werden gestuurd, zonder dat ze daarvoor gekozen hadden. Er is een verhaal dat ze vreselijke honger hadden en een hert schoten, maar dat mijn vader dat vlees niet kon eten omdat hij in de stervende bruine ogen van dat beest had gekeken. "Als je de mensen leert kennen, ga je van de dieren houden," zei hij altijd tegen me. Mensen riepen ellende vaak over zichzelf af, vond hij. En je weet nooit zeker wat je aan ze hebt.'

Peter begrijpt die houding. 'Mijn vader vocht vier jaar aan het Oostfront, dus ik snap het wel. Het is ook typisch iets voor mijn familie. Ik heb dat net zo. Dieren stellen je niet teleur, terwijl je van de mensheid nooit weet wat je eraan hebt. Je kunt twintig jaar leuk met iemand omgaan en plotseling een mes in je rug krijgen. Het maakt je kwetsbaar. Om jezelf te beschermen kun je je natuurlijk isoleren, maar aan de hand van mijn werk bouwde ik gelukkig een goede mensenkennis op. Ik kan vrij vlot doorzien met wie ik door de bocht kan en met wie niet.'

Veertig jaar lang werkt Peter voor het UWV als

controleur voor de ziektewet. Hij komt bij allerlei mensen over de vloer, van directeurs tot bouwvakkers, van hoog tot laag, om te zien of ze echt wel ziek zijn en niet in staat om te werken. 'Ik moest snel leren hoe ik mensen moest inschatten: wie is dit? Kan ik geloven wat ze beweren? Past hun gedrag bij wat ze zeggen dat ze hebben? Hoe is hun lichaamstaal? Ik leerde de mensen kennen en hoe ik me tegenover hen staande kon houden. Het maakte me tot wie ik ben: weloverwogen, rationeel, makkelijk in contact met anderen en net als mijn pa kan ik als het zwaar of ingewikkeld wordt met een kwinkslag de angel uit een gesprek halen.'

Peter lijkt in meer opzichten op zijn vader. 'Met politiek had hij niet veel. Dat geldt ook voor mij. Nooit van mijn leven heb ik gestemd, alleen al door het feit dat mijn familie vanwege hun stemgedrag gigantisch in de problemen kwam. Mijn opa werd lid van de NSB in 1933. Dat was toen een compleet legale partij. Na de oorlog, in 1945, werd het met terugwerkende kracht vanaf 1933 illegaal verklaard. Juridisch kan dat eigenlijk niet. Toch werden oud-leden zoals mijn grootouders na de bevrijding gearresteerd. Hun bezittingen werden afgenomen en ze moesten de gevangenis in. Toen mijn vader me dat vertelde, besloot ik me nooit met religie of politiek te bemoeien. Want wat je ook kiest, het hoeft maar één slag te draaien en plotseling sta jij aan de verkeerde kant.'

Befehl ist Befehl

De moeder van Peter is een ander type, zegt hij. Iemand met duidelijke overtuigingen. Ze leeft nog steeds. Over de honderd is ze. 'Een echte Duitse. Opgegroeiend in de Weimar-republiek en later in nazi-Duitsland. Toen ze als lid van de

Bund Deutscher Mädel eens op een soort vakantie-rijpje in Oostenrijk was, leerde ze mijn vader kennen, die daar die opleiding deed om *Funker* te worden in een tank. Ze viel als een blok voor die lange man in dat zwarte pantseruniform.'

'Voor mijn moeder geldt: *Befehl ist Befehl*. Ze is hiërarchisch ingesteld. Iemand die boven haar staat, volgt ze gewoon. Voor mijn vader had ze een heilig ontzag. Ze kon weleens mekkeren, maar uiteindelijk bond ze altijd in. Heel emotioneel was ze ook. Deed ik iets fout en mijn vader strafte mij, en hij zei: ik geef je vier tikken voor je broek, dan kreeg ik er ook vier. Geen drie, geen vijf, maar vier. Strafte mijn moeder me, dan ging ze helemaal los. Die verloor zichzelf. Ze ging tekeer met pollepels, schopte en sloeg me waar ze me maar raken kon. Om die reden heb ik al jaren geen contact meer met haar. Maar niet alleen daarom. Ze is ook vreselijk haatdragend. Als er iemand is die discrimineert en het nationaalsocialisme nog op handen draagt, is zij het. Als iemand de kans zou krijgen de gaskamers weer te installeren, dan is het mijn moeder.'

Alleen de moeder van Peter laat zich na de oorlog over dat soort zaken uit. Henk Kistemaker vertelt maar weinig over het nationaalsocialis-

me, over Hitler of over de Jodenvervolgung. 'Natuurlijk wist hij van die kampen af,' zegt Peter. 'Nooit zei hij dat de verhalen daarover niet klopten of dat die overdreven waren. Wel dat die kampen bewaakt werden door mannen van de Allgemeine SS en dat hij daar niet bij hoorde. Hij stak zijn handen ervoor in het vuur dat hij en zijn kameraden geen vreselijke misdaden hadden gepleegd. Ook de historicus en kenner van de SS-geschiedenis Evertjan van Roekel kan niet met 100 procent zekerheid aantonen dat het regiment waar mijn vader bij zat bij de Jodenvervolgung betrokken is geweest. Dat geeft mijn vader voor mij het voordeel van de twijfel. Er bestaat natuurlijk een kans dat het anders ligt, maar daar zal ik wel nooit een antwoord op krijgen. Mijn vader is dood en iedereen die er in die tijd bij was ook. Ik zal sterven in de wetenschap dat ik het nooit helemaal zeker zal weten.' Zijn vader was vooral trots op zijn tijd bij de Waffen-SS, zegt Peter. 'Hij was ervan overtuigd dat hij in het meest geweldige leger zat dat Europa op dat moment rijk was. Hij kon niet >

De familie Kistemaker doet een dagje Madurodam. Links: een vakantiekiekje uit 1965 in Joegoslavië.

'JE KUNT GROEPEN MENSEN NIET OVER ÉÉN KAM SCHEREN. JE GAAT MIJ NIET VERTELLEN DAT ALLE 900.000 SS-SOLDATEN ZICH SCHULDIG MAAKTEN AAN GENOCIDE'

hebben dat die naam besmeurd werd. Het vermoorden van alle inwoners van het Franse plaatsje Oradour, in juni 1944, was volgens hem het werk van verzetsstrijders en niet van de SS. Die was volgens hem ook niet verantwoordelijk voor het doden van tientallen Amerikaanse krijgsgevangenen in het Belgische Malmedy in december 1944. Zijn beeld was vertekend en gekleurd. Voor mij was het een typisch voorbeeld van cognitieve dissonantie, het hardnekkig ontkennen van de waarheid. Een soort kop-pigheid omdat hij niet kon toegeven dat hij een keuze had gemaakt die eigenlijk fout was.’

‘Aan de andere kant kan ik me die houding van mijn vader wel een beetje voorstellen. Ik zal nooit ontkennen dat de Waffen-SS vreselijke misdaden heeft gepleegd. Malmedy en Oradour waren afgrijselijk. De Jodenvervolgning was verschrikkelijk. Maar ik vind het ook volslagen belachelijk om die hele SS-organisatie als criminele organisatie te bestempelen, zoals het tribunaal van Neurenberg na de oorlog deed. Dan kun je net zo goed zeggen dat de volledige Marokkaanse gemeenschap in Nederland uit criminelen bestaat, omdat er enkele boeven tussen zitten. Je kunt groepen mensen niet over één

Op vakantie in Oostenrijk.

‘LEVEN MET DIE OORLOG STOPT PAS ALS IK STERF. OF DAT LASTIG IS? HET IS ONDERDEEL VAN MIJN BESTAAN. IK WEET NIET BETER’

kam scheren. Je gaat mij niet vertellen dat alle 900.000 SS-soldaten zich schuldig maakten aan genocide. Al waren het er tienduizend die dat deden, dan nog kun je niet iedereen een crimineel noemen. Op het moment dat je een hele groep stigmatiseert, ben je verkeerd bezig. Dat is zo onrechtvaardig, dat gaat helemaal tegen mijn rechtsgevoel in. Misschien omdat ik het allemaal zelf heb meegemaakt, dat ik er zo fel op ben. Als kind van een Duitse moeder ben ik ook gestigmatiseerd. Ik was bij voorbaat fout, een moffenjong, ook al wisten ze helemaal niet wie ik nou werkelijk was en namen ze de moeite ook niet om daar achter te komen.’

Memoires

Op verzoek van Peter legt zijn vader aan het eind van zijn leven zijn herinneringen aan de oorlog vast. ‘Hij was 75 toen ik het hem vroeg. Zo lang had hij misschien niet meer te leven. Hij had een belangrijk deel van onze geschiedenis beleefd en met zijn dood zouden al die verhalen verdwijnen. Ik wilde ook dat mensen in mijn eigen kring, vrienden en familie, zouden kunnen lezen hoe die jongen in de oorlog terecht was gekomen, waarom hij daarvoor had gekozen en dat het net zo goed jou had kunnen overkomen.’

Eind jaren negentig begint Kistemaker met het schrijven van zijn memoires. Het is een proces dat drie jaar duurt. De gebeurtenissen die Kistemaker opschrijft, zijn vooral een aaneenschakeling van herinneringen aan gevechten. Precies zoals hij ze beschreef toen Peter als kleine jongen bij hem op schoot zat. Peter: ‘Ik twijfel er

niet aan dat hij mij sommige dingen niet vertelde. Je hebt het er met je zoon niet over dat je Joodse vrouwen en kinderen van een kerk hebt gegooid of in brand gestoken – als je dat al gedaan zou hebben. Dat vertel je je kind niet. Hij schreef wel dat ze mensen neerknalden en hij zei eens: ‘Als we kameraden hadden verloren en zo’n Rus stak daarna zijn handen omhoog om zich over te geven, geloof dan maar niet dat we die lieten leven. Die schoten we gewoon dood.’ Dat begrijp ik ook. Iemand kan nu wel makkelijk zeggen dat je je moet houden aan de Conventies van Genève – die overigens niet golden in de oorlog met Rusland – maar als je zo vol emotie zit, zei mijn vader ook, zo vol kwaadheid, dan reageer je anders. Hoe kun je in godsnaam ook van iemand verlangen dat die zich in zo’n onmenselijke situatie menselijk gaat gedragen?’ Alle losse stukken die Henk Kistemaker in zijn computer optikt en op floppydiscs bewaart, ordent zijn zoon nadien. Hij maakt er één chronologisch verhaal van. Peter: ‘Op een gegeven moment las ik op de website Go2War2 een artikel over de slag om Maciejow in Polen. Mijn vader was daarbij geweest. Zijn tankeenheid had er tientallen Russische tanks afgeschoten. Het was daar toen echt prijschietsen geblazen. De hele bemanning werd daarvoor later gedecoreerd. Mijn vader, die het IJzeren Kruis Tweede Klasse al had, kreeg toen ook het IJzeren Kruis Eerste Klasse. Op die site stond dat allemaal niet goed vermeld. Ik schreef hun wat er daadwerkelijk was gebeurd en dat ik daarnaast het hele verhaal van mijn vader over zijn ervaringen in de oorlog had. Dat vonden ze zo uniek dat ze het graag integraal op hun site wilden plaatsen.’ Peter aarzelt op dat verzoek in te gaan. Hij is er ‘behoorlijk benauwd’ over dat het verhaal in bredere kring bekend zal worden. ‘Ik groeide op met de haat tegen de Duitsers en het Duitse Rijk. Indirect was ik er het product van. Het was verschrikkelijk om te voelen dat ik buiten mijn schuld om nergens bij hoorde en niet geaccepteerd werd. Dat gevoel verdween niet. Toen ze dat verhaal wilden publiceren, werd ik hartstikke bang voor repercussies. Ik had geen idee hoe de media erop zouden reageren en zag al voor me dat mensen me zouden komen opzoeken. Dat ze me in elkaar zouden slaan, de ruiten van mijn woning zouden ingooien of mijn auto gingen bekrassen. Ik dacht, kortom, dat ik geen leven meer zou hebben.’

Peter laat het verhaal ten slotte toch plaatsen. ‘Ik vond het uiteindelijk belangrijker dat men-

sen te weten zouden krijgen hoe een Nederlander bij de Waffen-SS terecht kwam en hoe hij daar functioneerde, dan dat ik het zou verzwijgen.’

Peter Kistemaker poseert bij een tank in 1974.

Jennifer

Het verhaal verschijnt in 2005 op de website en drie jaar later in boekvorm onder de titel: *Wiking, een Nederlandse SS-er aan het Oostfront*, en in 2017 bij Amazon in een uitgebreidere Engelstalige versie. In hetzelfde jaar dat het boek verschijnt, lacht het geluk Peter toe. Hij leert de Filipijnse Jennifer kennen, nu zijn vrouw. ‘Dat was via internet,’ zegt hij. ‘Ik wilde al langer weg uit Nederland, maar wist niet precies waarheen, toen ik een oude vriend van mij na jaren weer eens opzocht. Hij bleek een Filipijnse vriendin te hebben. Ik was helemaal gecharmeerd van haar. Zo verzorgend, zo aardig en vriendelijk. Niet zo dominant als de gemiddelde Nederlandse vrouw die ik had leren kennen. Ik besloot daarom op vakantie te gaan naar de Filipijnen. In 2008 boekte ik die reis en keek toen op internet of ik daar iemand kon vinden die met me mee zou willen. Ik maakte op een website een profiel aan en kreeg ineens 98 reacties. Voor het eerst van mijn leven had ik de keus. Die viel op Jennifer, zestien jaar jonger dan ik. Eerst correspondeerden we een tijdje. Haar jongste dochter Patricia, die bij haar inwoonde, was op dat moment drie. Daarna nodigde ik haar uit om met me mee op vakantie te gaan. Behoorlijk nerveus stapte ik in het vliegtuig. We hadden drie maanden gecorrespondeerd en ik had echt naar dat moment toegeleefd. Al na een paar dagen had ik het gevoel dat het goed zat. Ik voelde me op mijn gemak bij haar, ze was zo’n rustpunt. Bij Jennifer kwam ik na al die jaren eindelijk thuis. Ik wilde haar niet meer kwijt.’

In 2011 trouwen ze. Daarvoor woonde Jennifer met haar dochter al samen met Peter in Nederland – niet tot genoegen van zijn moeder. ‘Na de dood van mijn vader, claimde mijn moeder >

mij. Ik was toen 47. Ze had er een enorme hekel aan als ik een vriendin kreeg. Dat paste haar niet, want dan ging mijn aandacht vooral uit naar die nieuwe relatie. Die vrouwen namen mij van haar weg, vond ze. Jennifer zag ze niet alleen als een indringer, ze accepteerde haar ook niet omdat ze een Aziatische is. Ze noemde haar al snel “de hoer van Manilla”. Niet tegen mij, maar tegen anderen. Zoals ze tegen mijn vrienden zei wat voor een rotzoon ik was en tegen mij vertelde wat voor een waardeloze vrienden ik had. Altijd verongelijkt en telkens weer dat gevoel dat ik haar in de steek liet.’

Nooit accepteerde zijn moeder hem, zegt Peter, noch de keuzes die hij maakte in het leven. Haar eigen zoon voldeed nooit. Niet aan haar nationaalsocialistische ideaal en ook niet aan haar idee van een geslaagd man.

Het kostte Peter jaren om afstand van zijn moeder te nemen. Dat ging in twee fases. Eerst verhuisde hij naar Helmond. Negen jaar geleden emigreerde hij naar de Filipijnen. Peter: ‘Natuurlijk ging dat ook om het weer, het gevoel van vrijheid dat ik in dat land heb en om mijn vrouw, die ik er leerde kennen, maar ik vertrok ook vanwege mijn moeder. Om zo ver mogelijk bij haar vandaan te zijn. Ik heb nooit meer contact met haar gehad. Ik hoorde van een neef dat ze me ontferd heeft. Ze haat iedereen, ook mij, haar bloedeigen zoon.’

Peter mag dan misschien afstand hebben genomen van zijn moeder, de oorlog zal voor hem nooit voorbij zijn, denkt hij. Hij kreeg het met de paplepel ingegoten. Dat raakt hij niet meer kwijt. Ook niet door in een ander land te leven, in een cultuur die zo verschilt van de onze. ‘Vraag Joodse mensen maar of zij het kunnen afsluiten,’ zegt hij. ‘Dat lukt hun ook niet. Het is altijd sluimerend aanwezig en kan op sommige momenten ineens de kop opsteken. Leven met die oorlog stopt pas als ik sterf. Of dat lastig is? Het is onderdeel van mijn bestaan. Ik weet niet beter.’

Medailles in de kast

Peter verschuilt zich inmiddels ook allang niet meer voor het verleden van zijn vader. Iedereen in zijn omgeving, ook op de Filipijnen, weet dat zijn vader bij de Waffen-SS zat. Het boek met de memoires van Henk verkocht hij ook daar. ‘Het IJzeren Kruis, het *Verwundeten Abzeichen*, al die oorkondes en medailles die hij in de oorlog kreeg, staan hier gewoon in de kast. Ja, hij was fout, maar ik weiger me te schamen voor mijn

vader louter omdat hij door een ondemocratische rechtspraak als crimineel is veroordeeld. Het interesseert me niet wat anderen daarvan denken, als ik voor mezelf maar weet dat ik er verder niemand kwaad mee doe. Ik propageer niet dat het nationaalsocialisme terug moet komen. Je zal mij niet horen zeggen dat er weer vernietigingskampen ingericht moeten worden. Ik verdedig Hitler nooit. Het was een ongelooflijke psychopaat die een heel werelddeel in de ellende heeft gestort. Maar dat staat voor mij los van mijn vader. Hij was een 18-jarige jongen die een keuze maakte waarvan hij niet wist wat voor impact die zou hebben op zijn latere leven.’ In al die jaren waarin Peter zich met de oorlog bezighoudt, probeerde hij zich een objectief beeld te vormen van zijn vader. Hij denkt dat het hem vrij aardig is gelukt. Peter snapt diens beweegredenen om dienst te nemen bij de Waffen-SS, zegt hij. ‘Tel maar op: de zucht naar avontuur, de invloed van mijn opa die overtuigd nationaalsocialist was, diens hekel aan het bolsjewisme en vast ook wel de jeugdige overmoed bij mijn vader dat hij ervoor kon zorgen dat die Russen niet hier zouden komen. Hij was achttien en dacht natuurlijk dat hij het verschil wel even ging maken. Al die dingen bij elkaar, snap ik. Ik begrijp ook dat als in een leger dingen worden gedaan die niet door de beugel kunnen, je weinig anders kunt dan dat te accepteren of er zelfs aan mee te doen. Je loopt anders het risico dat je door je eigen mensen gedood of bestraft wordt. Een leger dient nou eenmaal één homogene groep te zijn: de neuzen allemaal dezelfde kant op. Ik probeer het tijdsbeeld in ogenschouw te nemen, de naïviteit die jongeren van die leeftijd toen hadden en het systeem waar ze in meegezogen werden. Als ik me dan afvraag wat ik in die tijd gedaan zou hebben, dan zou ik waarschijnlijk dezelfde keuze hebben gemaakt.’

‘Toen begin jaren tachtig Nederlandse soldaten in een VN-missie werden uitgezonden naar Libanon leek me dat geweldig. Ik wilde daar wel heen. Daar was de actie. Ik dacht er helemaal niet bij na waarom ik daar dan heen zou gaan. Of wat de politieke redenen waren voor die uitzending. Maar het feit dat je dan een geweer in je handen kreeg en op avontuur kon gaan, vond ik aanlokkelijk. Mijn vader dacht waarschijnlijk precies hetzelfde. Ben ik trots op hem? Vind ik hem een held? Nee, absoluut niet. Maar ik veroordeel hem ook niet. Achteraf is het altijd makkelijk om een mening te hebben.’

Aan het eind van zijn leven, zegt Peter, was zijn

vader een schim van de krachtige man die hij ooit was. Hij kreeg hartaanvallen, had bloedvatvernaauwing en kanker. ‘Een hoopje ellende was het. Ik zag die Waffen-SS-soldaat van de elitetroepen van Hitler verworden tot een levend skelet.’

Henk Kistemaker stierf op 15 maart 2003 op 80-jarige leeftijd. ‘Hij liet mij niet alleen zijn memoires na, maar ook de herinnering aan een opmerkelijk sterke man, zowel naar lichaam als ziel. Als iemand die zich in moeilijke omstandigheden altijd weer oprichtte. Hij kwam na zijn tijd bij de Waffen-SS in de cel terecht en had daarna nauwelijks een kans om aan de bak te komen. Hij begon bij een autogarage in Amsterdam, bij mensen die Waffen-SS'ers hielpen. In de avonduren haalde hij zijn praktijkdiploma boekhouden. Hij haalde MBA, een graad in wiskunde, SPD 1 en SPD 2. Toen was hij al vijftig. Mijn vader gaf niet op. Hij hield zijn hand niet op bij de sociale dienst, maar toonde vechtlust.’ ‘Misschien had het hem gesierd als hij achteraf

had erkend dat hij had gevochten voor het verkeerde leger. In mijn ogen had dat hem tot een groter mens gemaakt. Maar ook al was het fout dat hij koos voor het naziregime, mijn vader stond wel voor wie hij was. Nooit liet hij zich kennen of zijn hoofd hangen. Dat heb ik altijd gerespecteerd en ik nam er een voorbeeld aan. Net als mijn pa heb ik een sterk rationeel karakter. Ook ik heb me nooit helemaal laten meeslepen door de emoties die mij mijn hele leven lang van alle kanten hebben overspoeld. Ondanks alles hield dat ook mij overeind. Ik dank dat aan het karakter van mijn vader.’ ✘

‘BEN IK TROTS OP HEM? VIND IK HEM EEN HELD? NEE, ABSOLUUT NIET. MAAR IK VEROORDEEL HEM OOK NIET’

Vader zat bij de SS | Rick Blom | Just Publishers | €22,99

Peter Kistemaker met zijn vader Henk in 1979 op vakantie in Spanje.